

Henrik Perret 12.10.2011 (Eksegetiikan vaikeat kysymykset)

Raamatun alkulähteillä – mitä ajatella lähdeteorioista?

“...Vain kahdessa kohdassa tutkijoiden kesken vallitsee tänä päivänä jonkinasteinen yksimielisyys:

1. Pentateukissa on papillinen kerrostuma. Kerrostuman tarkoituksesta, laadusta ja laajuudesta ei sen sijaan ole päästy yksimielisyyteen.
2. Papillisen kerrostuman ohella Pentateukissa on yksi tai useampia samantyyppisiä lähteitä tai lähdekerrostumia. Käsitykset näiden lähteiden lukumäärästä, rajoista sekä keskinäisistä suhteista vaihtelevat suurestikin.¹

“Pentateukin laaja tekstimateriaali on jaettavissa kahteen perustyyppiin: kertovaan tekstiin sekä käskyihin ja kieltoihin eli “lakeihin”. Lisäksi Pentateukki sisältää muunkinlaisia tekstejä kuten sukuluetteloita (esim. Gen. 5 ja 10) ja runoutta (esim. Gen. 49 ja Dtn 33). Mutkikas ja paikoin vaikeasti seurattava rakenne antaa viitteitä siitä, ettei teksti ole syntynyt yhdellä kertaa siihen muotoon, jossa nyt sitä luemme.

Pentateukin kantavana rakenteena on kronologinen kerronta, joka ulottuu luomisesta Mooseksen kuolemaan. Kerronta vaihtuu kuitenkin tavan takaa määräyksiksi, jotka keskeyttävät kertomusjuonen pitkäksi aikaa. Kaiken lisäksi Mooses antaa määräykset kahteen kertaan: ensin Siinaililla (Ex) sitten Moabin maassa (Dtn). Tarkka lukija huomaa, että kertomuksetkin pyrkivät kahdentumaan. Luomiskertomuksia on kaksi (Gen. 1–2:4a ja 2:4b–3). Kestikö vedenpaisumus 40 vai 150 päivää? (Gen. 7:4 // 7:24) Oliko elämä Nooan arkissa seitsemän paria vai vain yksi pari kutakin? (Gen. 7:2 // 6:19) Abrahamin ja Saaran käynti Egyptissä muistuttaa kovasti heidän oloaan Gerarissa (Gen. 12:10–20 // Gen. 20). Exodus, Leviticus ja Deuteronomium antavat samaa asiaa koskevia määräyksiä, mutta siinä määrin eri sanoin, että niiden välillä on jännitteitä. Kaikki tämä viittaa siihen, että nykyisellä tekstillä on takanaan monipolvinen kirjallinen esihistoria ja että sen eri osilla on erilainen tarkoitus ja alkuperä.”²

Lähdetäänpä liikkeelle toteamalla, että prof. Nissisen teksti sisältää tutkimuksessa hyvin yleisesti hyväksytyjä väitteitä, mm.

1. Mutkikas ja paikoin vaikeasti seurattava rakenne antaa viitteitä siitä, ettei teksti ole syntynyt yhdellä kertaa siihen muotoon, jossa nyt sitä luemme.
2. Tarkka lukija huomaa, että kertomuksetkin pyrkivät kahdentumaan. Luomiskertomuksia on kaksi (Gen. 1–2:4a ja 2:4b–3).
3. Kertomus vedenpaisumuksesta toistaa jatkuvasti itseään ja antaa ristiriitaisia tietoja.
4. Abrahamin ja Saaran käynti Egyptissä muistuttaa kovasti heidän oloaan Gerarissa (Gen. 12:10–20 // Gen. 20) eli kysymys mahdollisista ns. dubleteista (kaksoiskertomuksista).
5. Kaikki tämä viittaa siihen, että nykyisellä tekstillä on takanaan monipolvinen kirjallinen esihistoria ja että sen eri osilla on erilainen tarkoitus ja alkuperä.”

Klassinen lähdeteoria

Pentateukilla on neljä lähdettä, Israelin kuningasajalla (900–700 -luvulla eKr.) syntyneet *Jahvisti* (J) ja *Elohisti* (E), pakkosiirtolaisuusajana (500-luvulla eKr.) laadittu *Pappiskirja* (P) sekä *Deuteronomium* (D), jonka alkuperä on 600-luvulla eKr. Väitetään että karkeasti voidaan sanoa että “kertova aines kuuluu Jahvistiin ja Elohistiin, ja käskyt ja määräykset Pappiskirjaan.”³

¹ Rolf Rendtorff: Das überlieferungsgeschichtliche Problem des Pentateuch. BZAW 147, 1976, 84.

² M. Nissinen: “Pentateukin muotoutuminen teoksessa johdatus Raamattuun, s. 32–33

³ Nissinen, op. cit., s. 33

Uusia teorioita on syntynyt viime vuosikymmenten aikana. Edelleen ollaan kuitenkin sitä mieltä, että kertova aines (lähinnä J) on eri juurta kuin lait ja määräykset (P). Deuteronomium (D) on peräisin "samoista piireistä".

Kriitikkojen kritiikkiä

Lähdeteoriaa puoltavia kriteereitä:

1. Jumalan monet nimet: Elohim, Jumalan "yleisnimi" (jumalat, jumaluus) Jahve (JHWH), Israelin Jumala.

2. sanasto: käytettiin täydentämään teoriaa silloin, kun Jumalan nimi ei esiintynyt tai ollut riittävä kriteeri.

3. tyyli

a) J: inhimillinen, antropomorfistinen, vilkas kertoja

b) E: hyvä kertoja, pidättyväisempi

c) P: kuiva, tilastollinen, tarkka, kiinnostunut genealogiasta jne.

d) D: kehottava

4. Sisältö: kaksoiskertomuksia, dubletteja (doublets)

a) väitettyjä kaksoiskertomuksia (saman kertomuksen toisto, esim. luomiskertomukset)

b) kertomukset, joiden taustalla epäillään olevan sama tapahtuma, vaikka teksti esittää tapahtumat erillisinä kertomuksina, ja edellyttää että kyse on eri tapahtumista (esim. vaimo–sisko -teemat Gen. 12, 20, 26)

c) toistuva kertomus, jonka taustalla on erilaisia ristiriitaisia kertomuksia, esim. vedenpaisumus, Joosefin myyminen Gen. 37 (usein fragmentaarisia kertomuksia)

5. Antikronismeja, kertomuksia joita ei esitetä niiden kronologisessa järjestyksessä.

6. Erilaiset teologiset konseptit

a) J: antropomorfinen, Jumalaan liittyy inhimillisiä piirteitä (puhuu, kävelee, suuttuu jne.)

b) E: Jumala ilmestyy unien ja visioiden kautta

c) P: transsendenttinen Jumala, hengellinen

7. Eriävät sosiaaliset tavat

8. Kumulatiivinen argumentti: kaikki edellä mainitut argumentit yhdessä puhuvat lähdeteorian puolesta.

II Argumentit syyniin...

1. Jumalan nimet

Monet raamatunlukijatkin ovat ihmetelleet sitä, miksi Jumalasta käytetään monta eri nimeä. Ensin puhutaan "Jumalasta" (Elohim), ja myöhemmin puhutaan Jahvesta (JHWH). Mutta myös "Herra Jumala" ihmetyttää. Tästä vanhasta havainnosta on tullut lähdeteorian tärkeä kriteeri. Eri nimet saavat selityksensä siitä, että ne ovat alun perin olleet eri lähteiden nimiä.

Mutta onko näin?

Kaksi kohtaa ovat hyvin keskeisiä. Ex. 3:13–16 ja Ex. 6:2–3.

“Mooses sanoi Jumalalle: 'Katso, kun minä menen israelilaisten luo ja sanon heille: 'Teidän isienne Jumala on lähettänyt minut teidän luoksenne', ja kun he kysyvät minulta: 'Mikä hänen nimensä on?' niin mitä minä heille vastaan?' 14 Jumala vastasi Moosekselle: 'Minä olen se, joka minä olen'. Ja hän sanoi vielä: 'Sano israelilaisille näin: 'Minä olen' lähetti minut teidän luoksenne'. 15 Ja Jumala sanoi vielä Moosekselle: 'Sano israelilaisille näin: Herra, teidän isienne Jumala, Aabrahamin Jumala, lisäksi Jumala ja Jaakobin Jumala, lähetti minut teidän luoksenne; tämä on minun nimeni iankaikkisesti, ja näin minua kutsuttakoon sukupolvesta sukupolveen. 16 Mene ja kokoa Israelin vanhimmat ja sano heille: Herra, teidän isienne Jumala, Aabrahamin, lisäksi ja Jaakobin Jumala, on ilmestynyt minulle ja sanonut: 'Totisesti minä pidän teistä huolen ja pidän silmällä, mitä teille tapahtuu Egyptissä.'” Ex. 3:13–16

Toinen tärkeä teksti on Ex. 6:2–3 jossa sanotaan:

“Ja Jumala puhui Moosekselle ja sanoi hänelle: 'Minä olen Herra. 3 Ja minä olen ilmestynyt Aabrahamille, lisäksi ja Jaakobille 'Jumalana Kaikkivaltiaana', mutta nimelläni 'Herra' en minä ole tehnyt itseäni heille tunnetuksi.”

Kun J-lähteessä kerrotaan Jumalasta nimellä Jahve tai Jahve Elohim, ihmetellään, mitä Herra (JHWH) tarkoittaa Ex. 6:3:ssa.

Eräs keskeinen on Mooseksen kysymys (Ex. 3:13) “ma shemo”, joka on käännetty lauseella “mikä on hänen nimensä?” Kysymys on kuitenkin siitä, osuuko käänнос oikeaan tai ainakin tekstin ytimeen?

Esim. Joos. 4:21 “Mitä nämä kivet ovat”? Vastaus kuuluu: “Israel kulki tästä Jordanin uoman poikki. "Lapsenne kysyvät aikanaan teiltä: 'Isä, mitä nämä kivet ovat?' 22 Vastatkaa silloin heille: 'Israel kulki tästä Jordanin uoman poikki. 23 Herra, meidän Jumalamme, kuivasi Jordanin vedet, kuten hän oli kuivannut Kaislameren meidän tieltämme, niin että kansamme pääsi kulkemaan sen poikki. 24 Näin hän teki, jotta kaikki maan kansat oppisivat tuntemaan hänen kätensä voiman ja jotta te aina kunnioittaisitte Herraa, Jumalaanne.”

Vastaus ei ollut: ne ovat kiviä. Jokainen näki, mutta he kysyivät niiden merkityksestä, mitä ne edustivat, miksi oli pystytetty kaksitoista muistokiveä. Sen takia vanha kirkkoraamattu osuu mielestäni oikeaan, kun se kääntää: *Mitä nämä kivet merkitsevät?*

Vastaava esimerkki löytyy Gen. 21:29: “Mitä tarkoittavat nuo seitsemän lammasta, jotka olet pannut erilleen?” Alkutekstissä מָה הֵנָּה שֶׁבַע כְּבָשֹׂת הָאֵלֶּה (ma henna sheva kebasot haele), eli “mitä ovat nuo seitsemän lammasta?” Abraham vastasi: “Sinun tulee ottaa minulta vastaan nämä seitsemän lammasta merkiksi siitä, että minä olen sen kaivon kaivattanut.”⁴

Ma shemo Ex. 3:13 tulee kääntää “mitä hänen nimensä tarkoittaa?” Nimi oli tuttu jo ennestään, mutta vasta Moosekselle Jumala ilmoitti Nimensä merkityksen. Vaikuttaa siltä, että Jumalan eri nimien käyttöön liittyy tietoinen teologinen konsepti. Jahve on liiton Jumala, Israelin kansan Jumala, Herra, joka lunasti kansansa ja vapautti sen Egyptin orjuudesta.⁵ Merkkejä tästä näkyy

⁴ Toinen esimerkki: “Kun Herra on tuonut sinut kanaanilaisten maahan, kuten hän on sinulle ja esi-isillesi vannonut, ja antanut sen sinulle, 12 luovuta Herralle kaikki esikoiset. Samaten on jokainen karjaasi syntyvä urospuolinen esikoinen oleva Herran omaisuutta. 13 Mutta jokaisen aasin ensimmäisen varsan voit lunastaa omaksesi uhraamalla karitsan, ja ellet halua sitä lunastaa, taita siltä niska. Sinun tulee myös lunastaa jokainen esikoispoika, joka sinulle syntyy. 14 Kun poikasi aikanaan kysyy sinulta: 'Mitä tämä merkitsee?', niin sano hänelle: 'Väkevällä kädellään Herra vei meidät pois Egyptistä, orjuuden maasta. Ex. 13: 8–14. KR 1992 kääntääkin “mitä tämä merkitsee” vaikka teksti sanoo מִה־זֶה מִי־אֵת־יְהוָה mitä tämä (on)?

⁵ Merkkejä tästä näkyy esimerkiksi kun Jumalasta käytetään JHWH Seemin teksteissä, sen sijaan Jaafetille Hän on “Jumala” (Elohim), esim. Gen. 9:26–27.

esimerkiksi, kun Jumalasta käytetään JHWH Seemin teksteissä. Sen sijaan Jaafetille Hän on “Jumala” (Elohim).

Elohimia käytetään esim. syntiinlankeemuskertomuksessa, vaikka teksti kuuluukin J:n teksteihin. Jahve Elohimia käytetään 20 kertaa Gen. 2:ssa ja 3:ssa, mutta vain kerran (Ex. 9:30) muualla Pentateukissa, ja vähemmän kuin 20 kertaa VT:ssa Pentateukin ulkopuolella. Nimet kertovat samasta Jumalasta, mutta Elohim korostaa universumin Jumalaa, Luojaa, kun taas Jahve on liiton Herra, joka on sovittanut kansansa synnit.⁶

On todettava, ettei Jumalan nimiä voida käyttää merkkeinä eri lähteiden olemassaolosta niin kuin lähde teoria on edellyttänyt. Vanhasta kirjallisuudesta löytyy hyviä perusteluita Jumalan nimen käytölle.⁷

On myös todettava, että JHWH esiintyy E:ssä mm. seuraavissa kohdissa: Gen. 15:1, 2, 7, 8; 20:18, 22:11, 14; 28:17–22.

P:ssä, joka myös käyttää (teorian mukaan) “Elohim”: Gen. 7:16b, 17:1, 21:1b.

“Elohim” esiintyy myös Jahvistin teksteissä, mm. Gen. 2–3, 3:1–5, 4:25, 7:9, 16:13, 31:50, 32:9, 28–29 jne.

Lisäksi on todettava, että joistakin luvuista Jumalan nimi puuttuu kokonaan: Gen. 23–24, 36–37, 47, eikä “nimikriteeriä” siten voida käyttää varmana merkinä eri lähteistä.

Gen. 1–2

Yleisesti hyväksytty “dogma” lähtee siitä että Genesisin alussa on kaksi luomiskertomusta, Gen. 1:1-2:4a (P) sekä 2:4b - 3 (J). Mielestäni on pikemmin ajateltava että kertomukset täydentävät toisiaan, eivät suinkaan kilpaile toistensa kanssa – ellei hyväksy perusolettamusta, että on pakko olla kaksi kertomusta.

Genesisin rakenne: bereshit + toledot.

Gen. on järjestelmällisesti rakennettu niin, että bereshit-jakson (1:1–2:3) jälkeen seuraa 12 jaksoa, jonka otsikossa on sana “toledot”. Näyttää vahvasti siltä, että toledot viittaa tulevaisuuteen, ja sanasta jalad (synnyttää) muodostettu “toledot” puhuu “jatkohistoriasta”, eli siitä mitä seurasi.

Genesisin dispositio paljastaa tekstin johdonmukaisen rakenteen, jossa järjestelmällisesti käytetään sanaa “toledot”:

Alussa Jumala loi (tekstin dispositio)

”Bereshit” = alussa בְּרֵאשִׁית 1:1 – 2:3

Taivaiden ja maan toledot אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ 2:4 – 4:26

Tämä on kertomus taivaan ja maan synnystä, kun ne luotiin. Siihen aikaan kun

⁶ Ks. esim. Gen. 7:16 sekä Ex. 3:4 missä KR 1992 on hävittänyt kummankin nimen käytön samassa jakeessa.

⁷ Esim. U Cassuto: Documentary Hypothesis, 1961, s. 31.32. W. H. Green: Unity of the Book of Genesis, 1895 (!), 541–542, S. Driver: Genesis, p x1, n. 3), J. Motyer: Revelation of the Divine Name, O. Allis: The Five Books of Moses, 24–25 ym.

Herra Jumala teki maan ja taivaan.

Aadamin toledot (Tämä on Aadamin sukuluettelo.)	זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם	5:1 – 6:8
Nooan toledot (Tämä on kertomus Nooan suvusta.)		6:9 – 9:29
Nooan poikien... toledot (Tämä on kertomus Nooan poikien, Seemin, Haamin ja Jaafetin, suvusta.)		10:1– 11:9
Seemin toledot (Tämä on kertomus Seemin suvusta.)		11:10 – 26
Terahin toledot (Ja tämä on kertomus Terahin suvusta)		11:27 – 25:11
Ismaelin toledot (Ja tämä on kertomus Ismaelin suvusta)		25:12 – 18
lisakin toledot (Ja tämä on kertomus lisakin, Aabrahamin pojan, suvusta.)		25:19 – 35:29
Esaun eli Edomin toledot (Tämä on kertomus Eesaun, se on Edomin, suvusta.)		36:1– 37:1
Tämä on kertomus edomilaisten isän Eesaun suvusta,		(36:9)
Jaakobin toledot (Tämä on kertomus Jaakobin suvusta.)		37:2 – 50:26

Gen. 1:1–2:3 on eräänlainen “ilmakuva” luomisesta. Se on Raamatun varsinainen luomiskertomus. 2:4–25 kertoo ihmisestä, ja nimenomaan paratiisin (lähikuvan) perspektiivistä.

Jälkimmäinen ei missään nimessä ole täydellinen luomiskertomus. Se ei kerro taivaankappaleiden luomisesta, valosta tms. Sen scopuksena on ihmisen tila ja elinympäristö, sekä ihminen miehenä ja naisena.

Gen. 2:4 on kokonaisuus, jossa on itämaiden kulttuurille tyypillinen kiasmi.

אֱלֹהִים תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם

Tämä on kertomus taivaan ja maan synnystä, kun ne luotiin. Siihen aikaan kun Herra Jumala teki maan ja taivaan.

Alkutesti sanoo “tämä taivaan ja maan toledot, kun ne luotiin, päivänä jolloin teki Herra Jumala maan ja taivaat.”

a/b/c/c/b/a : taivas/maa/luotiin/teki/maan/taivaan
a b c c b a

Kenneth Kitchen kirjoittaa, että kiasmeja on oikeasti useita⁸, eikä jaetta pystytä mitenkään jakamaan kahtia.

⁸ Kenneth Kitchen: *Ancient Orient and The Old Testament*, s. 118–119, myös n. 19 s. 118.

Kun tarkemmin tutkii, mitä itse tekstissä sanotaan, voidaan todeta, ettei esim. väitetä, että mies ja nainen “P:n luomiskertomuksessa” luotiin yhdessä, samaan aikaan, ja “J:n kertomuksen mukaan” järjestys on toinen: mies, puutarha (paratiisi) ja viimein naisen hänen kumppanikseen.⁹

Mutta miten on ymmärrettävä Gen. 2:19, jossa sanotaan

“Ja Herra Jumala teki maasta kaikki metsän eläimet ja kaikki taivaan linnut ja toi ne ihmisen eteen nähdäkseen, kuinka hän ne nimittäisi; ja niin kuin ihminen nimitti kunkin elävän olennon, niin oli sen nimi oleva.”

Hepreaksi sanotaan

וַיִּצַר יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאָדָמָה כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם

וַיִּצַר (wajisser) on konsektiivinen imperfekti. Konsek. impf käännetään usein imperfektillä, kuten KR 1933/38 tässä: “Jumala teki maasta”. Teksti ei sano kerro, milloin Jumala teki maasta kaikki metsän eläimet jne. Sanat voivat yhtä hyvin viitata menneisyyteen.

Vastaava tapaus on esim. Joos. 2:22

וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הַהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־שָׁבוּ הַרְדִּפִּים וַיִּבְקְשׁוּ הַרְדִּפִּים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצְאוּ

Niin he lähtivät ja tulivat vuoristoon ja viipyivät siellä kolme päivää, kunnes takaa-ajajat olivat palanneet. Ja takaa-ajajat etsivät heitä kaikkialta tien varrelta, mutta eivät löytäneet.

Tekstissä sana וַיִּבְקְשׁוּ on waw konsek impf ja se on käännetty suomen kielen pluskvamperfektilla “etsivät”. Heprean kielessä ei ole mitään pluskvamperfektiä, ja joskus joudutaan käyttämään muissa kielissä pluskvamperfektiä. Loogisempaa olisi kääntää “olivat etsineet” niin kuin esim. NIV kääntää: “*Then they left, they went into the hills and stayed there three days, until the pursuers had searched all along the road and returned without finding them. (New International Version, NIV).*”

Olisihan älytöntä väittää, että Joos 2:22 kertoo, että takaa-ajajat etsivät heitä sen jälkeen kun olivat palanneet. He etsivät heitä kaikkialta, mutta eivät löytäneet. Asia voidaan ilmaista eri tavalla, mutta itse konteksti kertoo, että he etsivät ja palasivat sitten, kun eivät löytäneet. Eli: “ja takaa-ajajat olivat etsineet heitä kaikkialta tien varrelta, mutta eivät löytäneet” olisi ehkä selkeämpi käännös.¹⁰

Anneli Aejmelaeus kirjoittaa konsektiivisesta imperfektistä¹¹ mm. näin:

⁹ Näin esim. Nissinen, s. 36. Tuntuu erikoiselta että Jumala ensin loi ihmisen (miehen), sen jälkeen asuinpaikan (!), sitten eläimet ja viimein naisen.

¹⁰ Vastaavia esimerkkejä löytyy esim. Ex. 4:19 (joka liittyy j. 12 eikä j. 18), Ex. 19:2, 1 Kun. 13:12, Jes. 37:5. (K. A. Klitch: Ancient Orient and Old Testament, s. 118–119, n. 19). Asia voidaan ilmaista eri tavalla, kunhan asia pysyy selvänä. “*Mennen ajan kertovassa tekstissä käytetään pääsääntöisesti konsektiivista imperfektiä, ja kun sitä käytetään, se aloittaa aina lauseen. Jos jokin muu sana kun verbi aloittaa lauseen, käytetään perfektiä, jolloin myös lauseen aloittavaa sanaa korostetaan tekstissä. Kummankin aikamuodon käännöksiksi sopivat menneen ajan aikamuodot (suomen imperfekti, perfekti ja pluskvamperfekti). Konsektiivisen imperfektin aloittavaa ‘ja’-sanaa ei yleensä tarvitse kääntää.*”

http://www.metzudah.com/pdf/Muutama_sana_hepreankielen_rakenteesta.pdf. Kts. myös H.S. Nyberg: Hebreisk grammatik, § 42 (konsekutiva former), jossa Nyberg kirjoittaa: “Impf. kons. har alltså betydelsen av perf. (schematiskt: ‘och han dödade’).”

¹¹ A. Aejmelaeus: Täyttä hepreaa, 2. painos 2003, s. 123, kirjoittaa että “konsektiivinen imperfekti on “menneen ajan kertovan esityksen pääasiallinen verbimuoto VT:ssä”.

“Olemme edellä oppineet tuntemaan perfektin verbimuotona, joka viittaa suoritettuun tekemiseen, yhtäältä menneen ajan kertovana muotona, toisaalta nykyajan julistavana muotona.

”Jumala oli tehnyt maasta kaikki metsän eläimet ... ennen kuin hän toi ne ihmisen eteen...” on ehkä selvempi. Teksti ei puhu mitään siitä, että ensin luotiin ihminen, sen jälkeen metsän eläimet, ja vasta sen jälkeen nainen. Gen. 2:18 aloittaa muutenkin uuden vaiheen esityksessä:

Ja Herra Jumala sanoi: "Ei ole ihmisen hyvä olla yksinänsä, minä teen hänelle avun, joka on hänelle sopiva".

Eläimistä ihminen (Aadam) ei löytänyt eläinten joukosta kumppania, ja Jumala teki hänelle “avun” (tarkemmin kumppanin), joka on hänelle sopiva.

Gen. 2:5–7, 8, 9–14 täydentää sitä kuvaa paratiisista mistä on puhetta

Tämä on kertomus taivaan ja maan synnystä, kun ne luotiin. Siihen aikaan kun Herra Jumala teki maan ja taivaan, 5 ei ollut vielä yhtään kedon pensasta maan päällä, eikä vielä kasvanut mitään ruohoa kedolla, koska Herra Jumala ei vielä ollut antanut sataa maan päälle eikä ollut ihmistä maata viljelemässä, 6 vaan sumu nousi maasta ja kasteli koko maan pinnan. 7 Silloin Herra Jumala teki maan tomusta ihmisen ja puhalsi hänen sieraimiinsa elämän hengen, ja niin ihmisestä tuli elävä sielu. 8 Ja Herra Jumala istutti paratiisin Eedeniin, itään, ja asetti sinne ihmisen, jonka hän oli tehnyt. Gen. 2:4–9.

Kaksoiskertomuksista

Olemme jo todenneet, että teksti nyky muodossaan ei edellytä kahta luomiskertomusta. Gen. 1 kertoo luomisesta, ja Gen. 2 täydentää ja antaa uuden näkökulman.

Gen. 37:12–36 on kuuluisa kertomus siitä, kuinka Joosefin veljet myyvät Joosefin orjaksi Egyptiin. Teksti puhuu vuoroin “ismaelilaisista”, vuoroin “midianilaisista”. Sen perusteella on oletettu, että on kaksi perinnettä, jotka on yhdistetty yhdeksi kertomukseksi, vaikka taustalla on kaksi versiota. Näin mm. Bertil Albrektson kirjassaan “Enbok om Gamla testamentet”, joka pitkään oli kurssikirjanakin kaikissa teologisissa tiedekunnissa Pohjoismaissa.

Kuitenkin Tuom. 8:24 kertoo, että termit ovat synonyymejä (ainakin osittain): “Gideon sanoi heille vielä: "Yhtä tahtoisin teiltä kuitenkin pyytää. Antakaa kukin minulle yksi korurengas saaliistanne." Midianilaisilla näet oli koruinaan kultarenkaita, koska he olivat ismaelilaisia.”

Vaimo/sisko -kertomukset (Gen. 12, 20, 26), joista on ajateltu, että taustalla on sama kertomus, selittyy mielestäni jo siitä tosiasiasta, että ihminen voi langeta toistamiseen samaan syntiin. Mikäli jokin “tempu” on toiminut jossakin tilanteessa, sitä voi käyttää myöhemminkin. Samaa koskee tulevia polvia – poika muistaa, mitä isä on kertonut, ja toimii samoin, hyvässä ja pahassakin.

Kun tarkemmin tutkii ko. tekstejä, niin yhtäläisyyksistä huolimatta on paljon yksityiskohtia, jotka puhuvat sen puolesta, että kyseessä on aidosti eri tapahtumat, jotka kieltämättä sisältävät yhteisiä piirteitä mutta jotka eivät todista eri lähteiden olemassaolosta.

On huomioitava, että Raamatun maailmassa käytetään tietoisesti eri nimiä samoista henkilöistä, ei vain Jumalasta: Abram/Abraham, Jaakob/Israel jne.